

3. Pylypenko V. F., Pylypyshyn P. B., Radanovych N. M. Features of legal regulation of human rights in armed conflicts. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2021. № 28 (1). P. 43–51. doi: 10.37635/jnalsu.28(1).2021.43-51.

4. Вербіцький Б. Я. Поняття, сутність та цінність права : курсова робота. Київ : НАВС, 2024. 36 с.

Вербіцький Роман Ярославович,
здобувач вищої освіти бакалавра
навчально-науковий інститут № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави і права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

УНІТАРИЗМ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ СВІТОВИХ ПРОЦЕСІВ

Унітаризм як політична система, що прагне до централізації влади та уніфікації суспільства, набуває нового значення в контексті сучасних світових процесів. З одного боку, глобалізація та зростаюча взаємозалежність країн сприяють уніфікації норм, стандартів і правил, що може призвести до посилення унітарних тенденцій. З іншого боку, зростає прагнення до збереження культурної та етнічної самобутності, що може стимулювати сепаратистські рухи та протистояти унітаризму.

Унітаризм – це конституційно-правовий феномен, поняття, сутність, зміст, цілі та перспективи розвитку якого є предметом наукового інтересу протягом багатьох століть. Однак у вітчизняній і зарубіжній юридичній літературі триває пошук парадигми унітаризму відповідно до сучасних умов зміненого світопорядку. Окремі аспекти теорії та практики сучасного унітаризму, адміністративно-територіального устрою та процесу у своїх працях досліджували М.О. Баймуратов, Ю.І. Ганущак, Б.П. Гдичинський, Р.В. Губань, О.П. Іщенко, В.М. Кампо, О.Л. Копиленко, В.В. Кравченко, І.О. Кресіна, В.С. Куйбіда, О.Г. Кучабський, І.Й. Магновський, В.І. Нудельман, Х. В. Приходько, С.О. Телешун, А.Ф. Ткачук, В.М. Шаповал, Л.Т. Шевчук та ін. Проте комплексне дослідження унітаризму як конституційного феномену з врахуванням тенденцій його функціонування та розвитку не проводилося.

У той же час різноманіття думок щодо ключових загальнотеоретичних питань свідчить про актуалізацію теорії і практики будівництва унітарних держав, а значна теоретична база унітаризму постійно вимагає доповнення з огляду на те, що практика будівництва унітарних відносин динамічно розширюється, так як принципи унітаризму знаходять широке застосування не тільки в територіальній організації публічної влади унітарних держав, а й в процесах інституціоналізації та функціонування соціальної, економічної, фінансової та інших систем унітарних держав світу. Унітаризм постійно розвивається, розкривається з нових сторін і вимагає ретельного доктринального конституційно-правового осмислення [1].

Для дослідження унітаризму потрібно проаналізувати поняття та сутність унітарної держави перш за все (від фр. unitarism від лат. unitas – єдність) – це цілісна централізована держава, адміністративно-територіальні одиниці якої (області, провінції, округи тощо) не мають статусу державних утворень, не володіють суверенними правами.

Розрізняють два види унітарної держави:

1) централізована – це така унітарна держава, де підпорядкування регіональних органів центру здійснюється за допомогою посадових осіб, яких призначають з центру на засадах централізації (наприклад, Нідерланди, Казахстан тощо). У централізованій державі вся повнота влади поєднується в центральному уряді й звідси поширюється на всю територію держави через підпорядковані органи, все завдання яких полягає в передачі та виконанні розпоряджень центрального уряду;

2) децентралізована – це така унітарна держава, де регіональні органи утворюються незалежно від центру, на місцях («знизу») і, як правило, шляхом виборів (наприклад, Нова Зеландія, Японія тощо). Іншими словами децентралізація це розподіл публічно-владних відносин між центральними і місцевими установами [2, с. 326].

Відносно децентралізовані унітарні держави визначаються за допомогою наявності вищих територіальних одиниць і носять виключно або головним чином адміністративний характер, а самоврядні представляє тільки низові одиниці. Поєднання місцевого самоврядування і місцевого управління, характерне для відносно децентралізованих унітарних держав часто називають європейською моделлю місцевого самоврядування. Разом з адміністративно-територіальними одиницями унітарні держави можуть мати у своєму складі автономні утворення, наприклад – Країна Басків і Каталонія в Іспанії, Корсика у Франції, Курдистан в Іраку. В Україні подібним утворенням є Автономна Республіка Крим. Практика створення автономних територіальних утворень є досить поширеною в державах з унітарною формою територіального устрою.

Також унітарні держави поділяються на:

– просту унітарну державу, яка складається виключно з адміністративно-територіальних одиниць, які наділені однаковим статусом у взаєминах з центральною владою;

– складну унітарну державу, яка включає до свого складу, крім адміністративно-територіальних одиниць, автономії.

Автономія – це політично-національне утворення в межах єдиної держави, що має право широкого внутрішнього самоврядування, проте не має державного суверенітету і права вільного виходу зі складу держави, до складу якої вона входить [3, с. 11]. Автономії в сучасних унітарних державах утворюються за адміністративним чи національним (етнічним) принципами, враховуючи історичні та географічні фактори. У деяких випадках унітарні держави, які мають автономії, називають складними унітарними державами (Іспанія, Італія, Франція тощо), а ті, які не мають автономних утворень, – простими унітарними державами (Болгарія, Вірменія, Польща, Чехія тощо) [3, с. 12].

Таким чином, можна узагальнити, що унітарну державу розподіляють на такі види: по-перше, на складні та прості; по-друге, унітарна держава, що не має автономних територіальних утворень у теорії юридичної науки має назву – проста унітарна держава, наприклад, Болгарія, Польща; по-третє, унітарна держава, що має одне й більше автономних територіальних утворень (одиниць) у теорії юридичної науки має назву – складна унітарна держава, приміром, Фінляндія; по-четверте, в централізованих унітарних державах управління в автономії, в регіональних одиницях – здійснюється управліннями, що призначаються з вищестоящих органів влади й управління; по-п'яте, в децентралізованих унітарних державах, управління в автономії, в регіональних одиницях – здійснюється, на всіх рівнях адміністративно-територіального поділу виборчими органами, наприклад, Велика Британія. Як виняток, к деяких централізованих унітарних державах управління в автономії, в регіональних одиницях – здійснюється як управліннями, які призначаються, так і виборчими органами [3 с. 12].

Отже, унітаризм у контексті сучасних світових процесів є складним і суперечливим явищем. З одного боку, глобалізація та інші фактори сприяють уніфікації норм, стандартів і правил, що може призвести до посилення унітарних тенденцій, з іншого – зростає прагнення до збереження культурної та етнічної самобутності, що може стимулювати сепаратистські рухи та протистояти унітаризму.

Список використані джерел

1. Батанов О. В. Унітаризм як політичний та правовий феномен: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Вісник Донецького національного*

університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки. 2019. № 4. С. 20–25. doi: <https://doi.org/10.31558/2617-0248.2019.4.3>.

2. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права : підруч. Київ : Кондор, 2016. 716 с.

3. Вербіцький Р. Я. Унітарна держава : курсова робота. Київ : НАВС, 2024. 36 с.

Войтова Аліса Миколаївна,
здобувачка ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ТЕОРЕТИЧНЕ ЗНАННЯ ПРО СКЛАД ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ЙОГО ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

Склад правопорушення є предметом вивчення загальної теорії держави і права та інших юридичних наук. Абсолютна більшість сучасних науковців-теоретиків під складом правопорушення розуміють сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, які дозволяють кваліфікувати діяння особи як протиправне. Установлено, що найбільш досліджуваним складом правопорушення є склад злочину. Учення про склад злочину досконало розроблено в сучасній кримінально-правовій доктрині. Ознак складу конкретного злочину немає поза межами кримінально-правової норми. Склад злочину, який закріплений у кримінально-правовій нормі, є результатом правотворчості законодавця.

Адміністративним правопорушенням властива ціла низка характерних ознак, які утворюють їх юридичні склади. Залежно від юридичних властивостей, розрізняють ознаки, які мають юридичне значення, й які такого значення не мають. Учення про склад правопорушення сприяє виявленню істотних ознак антигромадських діянь, допомагає правильно кваліфікувати правопорушення та сприяє правовому вихованню громадян [1, с. 57].

Доведено, що склад – це опис діяння в законі ще не вчиненого, а тільки передбачуваного чи можливого діяння. Структура складу адміністративного правопорушення традиційно являє собою сукупність чотирьох елементів – об'єкта, об'єктивної сторони,